एकाइ ८ · हाम्रा आर्थिक क्रियाकलाप

उत्तरकुञ्जिका · शिक्षकका लागि

पूर्णाङ्क २९

अङ्क विभाजनमा दिइएका बुँदाका आधारमा अङ्क दिनुहोस्। फरक शब्दमा लेखिएको भए पनि उही कुरा भनेको उत्तर सही मानिन्छ।

१ मुख्य शब्द

ज्ञान · ३

१. कुल गार्हस्थ्य उत्पादन
२. औद्योगिक क्षेत्र
३. बाह्य व्यापार
४. व्यापार घाटा
५. बजारीकरण
६. उद्यमी

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

२ चित्रको नामाङ्कन

बोध · २

१. उद्यमशीलता
२. आयआर्जन
३. श्रम
४. रोजगारी

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

३ ठिक कि बेठिक?

ज्ञान · २

i. ✓ **ठिक**
ii. ✗ **बेठिक:** लघु उद्यमको स्थिर पुँजीको सीमा घरजग्गाबाहेक बढीमा २० लाख रुपियाँ हो।
iii. ✗ **बेठिक:** यस्तो खेती आधुनिक वा व्यावसायिक कृषि प्रणाली हो; परम्परागत प्रणालीमा घरकै औजार, स्थानीय बिउ र गोबर मल प्रयोग हुन्छ।
iv. ✓ **ठिक**

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

४ अति छोटो उत्तर

क. **अङ्क विभाजन** — ज्ञान · १

✓ करिब २४ प्रतिशत भनी लेखेमा।

ख. **अङ्क विभाजन** — बोध · १

✓ खाना, धेरैजसो परिवारको रोजगारी र आम्दानी, उद्योगका कच्चा पदार्थ र निर्यात कृषिबाटै आउने भएकाले भनी लेखेमा।

ग. **अङ्क विभाजन** — ज्ञान · १

✓ करिब ४४.६ प्रतिशत भनी लेखेमा।

घ. **अङ्क विभाजन** — ज्ञान · १

✓ मार्सी धान भनी लेखेमा।

ङ. **अङ्क विभाजन** — बोध · १

✓ पाइपबाट थोपा थोपा गरी पानी सिधै बिरुवाको जरामा पुऱ्याइन्छ, त्यसैले थोरै पानीमा धेरै खेती हुन्छ भनी लेखेमा।

च. **अङ्क विभाजन** — प्रयोग · १

✓ पर्छ, किनकि स्थिर पुँजी २० लाखभन्दा कम, उद्यमी आफैँ सञ्चालनमा र कामदार ९ जनाभन्दा कम छन् भनी लेखेमा।

Science Playground, काठ्मान्डे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

छ. **अङ्क विभाजन** **प्रयोग · १**

✓ आन्तरिक (घरेलु) व्यापार, किनकि देशको सिमानाभित्र भएको हो भनी लेखेमा।

ज. **अङ्क विभाजन** **ज्ञान · १**

✓ बालाजुमा (वि.सं. २०१६/१७ मा) भनी लेखेमा।

५ छोटो उत्तर

क. **अङ्क विभाजन** **बोध · २**

✓ परम्परागत खेती परिवारलाई खान पुग्ने गरी गरिन्छ भने व्यावसायिक खेती बजारमा बेचेर नाफा कमाउन गरिन्छ भनी लेखेमा।

✓ परम्परागतमा हलो, गोरु, स्थानीय बिउ र गोबर मल प्रयोग हुन्छन् भने व्यावसायिकमा मेसिन, उन्नत बिउ र आधुनिक सिँचाइ प्रयोग हुन्छन्, वा परम्परागतमा परिवारकै श्रम लाग्छ भने व्यावसायिकमा अरूलाई पनि रोजगारी दिइन्छ भन्ने जस्तो अर्को भिन्नता लेखेमा।

ख. **अङ्क विभाजन** **बोध · २**

✓ कम पुँजीमा गाउँमै खोल्न सकिन्छ र स्थानीय मानिसले रोजगारी पाउँछन्, वा स्थानीय कच्चा पदार्थ, सिप र श्रमको उपयोग हुन्छ भनी लेखेमा।

✓ ढाका, अल्लो, हाते कागज जस्ता परम्परागत कला जोगिन्छन्, गलैँचा र पस्मिना निर्यात गरी विदेशी मुद्रा कमाइन्छ, वा कृषिमाथिको निर्भरता घट्छ भन्ने जस्तो अर्को महत्त्व लेखेमा।

ग. **उत्तर** **प्रयोग · २**

क. चीनबाट आयात ४२५ अर्ब र चीनतर्फ निर्यात २ अर्ब; व्यापार घाटा = ४२५ − २ = ४२३ अर्ब रुपियाँ।

ख. २,०९६ ÷ ३१५ = करिब ६.७, अर्थात् आयात निर्यातको करिब साढे छ गुणा।

अङ्क विभाजन

✓ क. ४२५ − २ = ४२३ अर्ब रुपियाँ भनी निकालेमा।

✓ ख. २,०९६ ÷ ३१५ ≈ ६.७, अर्थात् करिब साढे छ गुणा भनी निकालेमा।

घ. **अङ्क विभाजन** **बोध · २**

✓ आयात निर्यातभन्दा करिब साढे छ गुणा बढी भएकाले धेरै किसिमका वस्तु निर्यात गरे मात्र व्यापार घाटा घट्छ भनी लेखेमा।

✓ थोरै वस्तुमा भर पर्दा तिनको मूल्य वा माग घट्नेबित्तिकै निर्यात खस्किन्छ, वा नयाँ वस्तुले नयाँ उद्योग र रोजगारी ल्याउँछन् भन्ने जस्तो अर्को कारण लेखेमा।

६ लामो उत्तर

अङ्क विभाजन **प्रयोग · ४**

✓ उद्यमीले जोखिम मोलेर व्यवसाय खोल्छन् (उद्यमशीलता), जस्तै रविनकुमार थारूले मलेसिया जाने भिसा छाडेर च्याउ फार्म खोले भनी लेखेमा।

✓ व्यवसाय चलाउन आफ्नो र अरूको श्रम चाहिन्छ, जस्तै रविनकुमार, उनको परिवार र कामदारको मिहिनेत भनी लेखेमा।

✓ व्यवसायले अरूलाई रोजगारी दिन्छ र रोजगारीबाट आयआर्जन हुन्छ, जस्तै दुई जनालाई तलबी काम र आठ जना महिलालाई टिपाइको काम, र महिनामा ९० हजारभन्दा बढी कमाइ भनी लेखेमा।

✓ आम्दानीको बचत फेरि उद्यममा लगाइन्छ र चक्र अघि बढ्छ, जस्तै उनले थप जमिन जोडे; त्यसैले चारै कुरा एकअर्कामा जोडिएका छन् भनी लेखेमा।

७ सोच्नुहोस्

उत्तर

धेरैजसो निर्यात एउटै देशमा जाने भएकाले त्यहाँको नीति, नाका वा माग बदलिँदा नेपाली उत्पादकको सामान बिक्दैन, उद्योग बन्द हुन सक्छन्, कामदारको रोजगारी जान्छ र व्यापार घाटा झन् बढ्छ। यस्तो जोखिम घटाउन नेपालले अरू धेरै देशमा बजार

Science Playground, काठ्मान्डे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

खोज्ने (क्षेत्रगत विविधीकरण) र अलैँची, चिया, कफी, जडीबुटी, गलैँचा जस्ता धेरै किसिमका गुणस्तरीय वस्तु निर्यात गर्ने (वस्तुगत विविधीकरण) गर्नुपर्छ।

अङ्क विभाजन

- ✓ सामान नबिक्ने, उद्योग बन्द हुने, रोजगारी जाने वा व्यापार घाटा बढ्ने भन्ने जस्तो उचित असर लेखेमा।
- ✓ धेरै देशमा बजार खोज्ने र धेरै किसिमका वस्तु निर्यात गर्ने (व्यापार विविधीकरण) भन्ने जस्तो उचित उपाय लेखेमा।

८ क्रियाकलाप: उद्योगका प्रकार

(अङ्क नदिइने)

विद्यार्थीले पाउनुपर्ने नतिजा

घरेलु उद्योग: परम्परागत सिप र प्रविधिमा आधारित, श्रममूलक, स्थानीय कच्चा पदार्थ, कला र संस्कृतिमा आधारित (जस्तै ढाका, अल्लो वा हाते कागज)। साना उद्योग: लघु र घरेलुबाहेकका, बढीमा १५ करोड रुपियाँसम्म स्थिर पुँजी। मझौला उद्योग: १५ करोडभन्दा बढी र ५० करोड रुपियाँसम्म स्थिर पुँजी। ठुला उद्योग: ५० करोड रुपियाँभन्दा बढी स्थिर पुँजी (जस्तै सिमेन्ट कारखाना)। उदाहरण विद्यार्थीको आफ्नै ठाउँका हुन्छन्।

तहअनुसार अङ्क	ज्ञान	बोध	प्रयोग	उच्च दक्षता	**जम्मा**
अङ्क	९	१०	८	२	**२९**

Science Playground, काठुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking